

שיעור אסון צפית – לקראת אירוע הזיכרון לאסון - מאי 2020

לזכרן:

אלה אור ממעלה אדומים, **יעל סדן ומעיין ברהום** מירושלים, **צור אלפי** ממזכרת בתיה, **שני שמיר** משהם, **רומי כהן** מהמושב מאור, **אגם לוי** מחירות, **גלי בללי** מגבעתיים, **עדי רענן** ממכמורת ואילן **בר שלום** מראשון לציון.

"אמיתה שנייה שאל לנו לשכוח היא שהטבע חזק מאיתנו פי מיליון. טיולים בטבע, בכל מקום, בכל עונה, יש לעשות בתחושת צניעות גדולה. חשוב שהמטיילים, בין אם הם הולכים לבד או בקבוצה מאורגנת, בין אם הם מדריכים או חניכים, ינהגו בענווה כלפי הטבע. אם יש סיבה אחת ממנה נובע לדעתי האסון בנחל צפית בו נהרגו עשרה בני נוער, הרי שהסיבה הזו היא יוהרה."

משה גלעד, הארץ, 28.4.2018 [קישור לכתבה באתר הארץ](#)

"לא הנהלים והתקנות הם אלו שיצילו אותם מפני הסכנות, אלא האנושיות עצמה. האחריות והמנהיגות שייקחו על עצמם, ברגע האמת, האנשים שמחליטים וקובעים בשטח. ומהם אנחנו מבקשים, אל תסמכו רק על עצמכם. מנהיגים ומחנכים אמיתיים לוקחים אחריות ויחד עם זאת מתנהגים ומתנהלים בענווה. האמור הוא גם כלפי הכוח שלהם, בחינוך ובסלילת הדרך לילדים, וגם במובן הפשוט של החיים הנתונים בידיהם."

אורית לסר, "כיפה", 7.5.2018 [קישור לכתבה באתר כיפה](#)

מטרות הפעולה:

1. המכינאים יכירו את השתלשלות האירועים שהובילה לאסון.
2. המכינאים ידונו על הגורמים המשפיעים שמופעלים על המעורבים במקרה.
3. המכינאים יבדילו בין הגורמים המשפיעים על בעלי הסמכות (המחנכים, מובילי הטיול) לבין אלו המשפיעים על הנסמכים (החניכים, ההורים).
4. המכינאים ידונו בכוח הלחץ החברתי כגורם משפיע על החלטות של הפרט.
5. המכינאים יבינו את הכוח שיש לדמויות סמכותיות ואת החשיבות לצניעות וענווה בקבלת החלטות.

זמן: 60 דקות.

אופן העברה: פעולה פרונטאלית או פעולת זום.

קהל היעד: חניכי המכינה בשלב מתקדם בשנת המכינה

תגיות: מנהיגות, אסון צפית, ענווה וצניעות, סמכות והסתמכות.

עזרים: צפייה בתחקיר "המקור" עד דקה 12:07 או קריאה של כתבה מ YNET.

מהלך הפעולה:

עזרים והערות	תוכן	זמן
	<p style="text-align: right;">פתיחה</p> <p>ב26 באפריל 2018, יום חמישי, נספו בשיטפון בנחל צפית תשע נערות ונער אשר היו בטיול גיבוש למועמדים של מחזור י"ב של מכינת "בני ציון".</p> <p>הטיול תוכנן מראש לנחל צאים אשר נסגר לכניסה בעקבות שיטפונות, בערב קודם נאלצו המטיילים להחליף מקום לינה בעקבות האזהרות ואף חזו בשיטפון במקום בו שהו בערב.</p> <p>על אף זאת בחרו לקיים את הטיול תוך שינוי המסלול בלבד מנחל צאים לנחל תמר וצפית.</p> <p>מנהלי המכינה החליטו לצאת לטיול למרות האזהרות הרבות בימים שקדמו לטיול וביום הטיול עצמו שהצביעו על סכנה חמורה וודאית לשיטפונות. מתחקיר האירוע עולה כי מנהלי המכינה התעלמו לחלוטין ממספר אזהרות ממוקדות וספציפיות וסמכו על הערוכתיהם הלא מבוססות והלא מקצועיות בהקשר של התנהגות היקוות מי גשמים לשיטפון.</p> <p>בפעולה זו ננסה להבין את הגורמים הפסיכולוגיים והרגשיים שעיצבו את אופן ההתנהגות של שלל הגורמים המעורבים – מחנכים, חניכים, הורים – וללמוד כיצד היה ניתן למנוע את האירוע ע"י בחירה ערכית בסט אחר של אופני התנהגות.</p>	5 דק'
<p>https://13tv.co.il/item/news/hamakor/season-16/episodes/h00cj-1028639/</p> <p>https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5470782,00.html</p>	<p style="text-align: right;">קריאה/צפייה מונחית</p> <p style="text-align: center;">קראו יחד את הכתבה או צפו בתחקיר המקור (עד דקה 12:07)</p> <p style="text-align: center;">תו"כ קריאה/צפייה כיתבו לעצמכם:</p> <ul style="list-style-type: none"> • נקודות בהן התקבלה החלטה להמשיך או לשנות את המתווה שהוחלט עליו. • נקודות בהן ניתן מידע שהתייחסות אליו הייתה יכולה למנוע את האסון. • נקודות בהן, לתחושתכם, היה זילזול בעמדות של אחרים ביחס לאפשרות של ביטול הטיול. • נקודות בהן להערכתכם, התנהגות אחרת של מישהו מהמעורבים שאינם המחנכים יכלה למנוע את האסון- הורים, חניכים, גורמי המקצוע וכד'... 	15 דק'
<p>ציירו טבלה של 4 עמודות על הלוח וכיתבו את המניעים של כל גורם: מנהלים מדריכה חניכים הורים</p> <p>בשיעור zoom אפשר לשתף מסך עם קובץ וורד ולכתוב בטבלה את הנקודות שעולות.</p>	<p style="text-align: right;">שיתוף ודיון:</p> <p>בקשו שישתפו בנקודות שכתבו. (לא צריך להיות ארוך, אלא רק כפתיח לדיון).</p> <ul style="list-style-type: none"> • מה לדעתכם היו המניעים של יובל ואביב לא לעצור את הטיול? <p><i>תשובות אפשריות: להציב אתגר, לא להיתפס כחלשים, תחושה של שליטה מלאה, שיכנוע עצמי שהם שולטים במצב. בהתכתבות בין כהאן לברדיצ'ב כתב כהאן על שינוי מקום הלינה: "סביר. תבוסתני ככל שיהיה".</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • מה לדעתכם היו המניעים של נועם המדריכה שניסתה להתריע אך לצד זאת ייצגה את "עמדת המערכת"? 	15 דק'

	<p>תשובות אפשריות: תחושה שהמנהלים יודעים מה הם עושים, לויאליות, הפנמה של תחושת השליטה על המצב, פחד מגורמי הסמכות, הפנמה ואמון במקור הסמכות...</p> <ul style="list-style-type: none"> מה היו המניעים של הנוער להתנהגותו למרות החששות? מה גרם לחניכים לסמוך כך על המחנכים, לצאת לטיול ולא לעצור על אף שהעלו שאלות? <p>תשובות אפשריות: לחץ חברתי, אמונה וביטחון במקור הסמכות, לא להיות מי שהורסים את המסיבה, לא להיתפס כחלשים, לרצות את מקור הסמכות. חוסר ידיעה והכרה של המצב, חוסר ניסיון...</p> <ul style="list-style-type: none"> מה היו המניעים של ההורים להתנהגותם? מה חשים ההורים כשהם מתקשרים למחנכים לקבל תשובות? מה תחושתם לאחר שקיבלו תשובות ממקור הסמכות? האם התרצו או לא התרצו? <p>בתחקיר המקור: "בלי להסגיר את הבת שאמא שלה היא הנוודניקית שמתקשרת..."</p> <p>תשובות אפשריות: יש על מי לסמוך, לחץ חברתי – לא להיות ההורים "הנוודניקים", לחץ מהנוער – לא לאכזב את הנוער ולא להתערב לו,</p>	
<p>מטרת סיכום ביניים היא לוודא הבנה של צורות ההתנהגות והגורמים המשפיעים. אין צורך להתעכב על כל הנקודות ועל כל הגורמים המעורבים.</p>	<p>סיכום ביניים -</p> <p>נקודות אפשריות לציון בסיכום הביניים:</p> <p>מקור הסמכות – מנהלי המכינה:</p> <ul style="list-style-type: none"> חשו תחושת ביטחון מופרזת. פעלו מתוך רצון לאתגר ולא להיות "ותרנים". פעלו מתוך תחושה ושכנוע עצמי של שליטה במצב – כמה זמן יקח לשיטפון להגיע, הגשם שירד עליהם מבחינתם לא יכול ליצור שיטפון. תחושת הביטחון המופרזת שלהם גרמה להם להתעלם מהנתונים ומההזרות ואף לזלזל במי שהעריכו אחרת מהם. <p>הנסמכים – המועמדים למכינה וצוות הגיוס:</p> <ul style="list-style-type: none"> נתנו אמון מלא בצוות הסמכות. היו חלק מקבוצה שמצופה ממנה לפעול יחד לפי הסטנדרטים של מקבלי החלטות. היו נתונים ללחץ חברתי שהופעל בעיקר ע"י מקור הסמכות, וסביר שגם ע"י הקבוצה באופן לא מודע – לפעול כמו כולם ולציית להחלטות לצאת לטיול. חלק ערערו על החלטות ושאלו שאלות, אך התרצו מתשובות המחנכים ונטו ליחס למחנכים יכולת שליטה והבנה שלא הייתה בידיהם. <p>גורמים מעורבים מצד מקור הסמכות – המדריכה:</p> <ul style="list-style-type: none"> חשה כל הזמן תחושת אי נוחות אל מול מקבלי החלטות. הזהירה וניסתה להשפיע מתוך תחושת אחריות וקריאת הנתונים. יצגה את החלטות המנהלים מול המכינאים, המועמדים וההורים. 	<p>5 דק'</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • נראה שלא פעלה מתוך שכנוע עצמי (היתה משוכנעת בצורך לבטל/לשנות), אלא מתוך לויאליות והסתמכות על מקבלי ההחלטות. <p>גורמים מעורבים מצד הנסמכים – ההורים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • קונפליקט בין אחריות הורית ובין הצורך והרצון לתת אמון. • תחושת בדידות – האם יש עוד הורים שמתקשרים או שאני הנודניק היחיד? • לחץ חברתי מצד הנוער והן מצד הצוות – לא רוצים להיות ההורים "הנודניקים". לא רוצים שיסמנו את הילדים שלהם כ"בעייתיים". 	
	<p>שאלות הרחבה לדין:</p> <ul style="list-style-type: none"> • האם העמדה של כל אחד מהגורמים גרמה לו להתנהג באופן מסויים בהתאם למעמדו ועמדתו? • האם יתכן שאם היינו מחליפים את הדמויות בין העמדות ההתנהגות הייתה זהה? • כיצד הייתם מצפים מההורים שלכם להתנהג בסיטואציה? • כיצד הייתם מצפים מעצמכם להתנהג? • כיצד הייתם מצפים מהמחנכים שלכם להתנהג או מעצמכם בעמדת מנהיגות? • מה הגבול בין פחד וחוסר נוחות שיש להתמודד איתם לבין כאלו שצריכים למנוע מהפעולה להתקיים? • כיצד ניתן לזהות את חציית הגבול בין מתיחת אזור הנוחות לכניסה לאזור הסיכון? 	15 דק'
	<p>סיכום:</p> <p>בכל סיטואציה חברתית של יחסי סמכות יש דינמיקה צפויה בין מקור הסמכות לבין הנסמך:</p> <p>מקור הסמכות (המחנכים) – נדרש לקבל החלטות, נוטה להפגין ביטחון כלפי חוץ, מסתמך הרבה על שיקול הדעת, נושא באחריות.</p> <p>הנסמך (החניכים/ ההורים) – נותן אמון בסמכות, נתון ללחץ חברתי, נוטה לקונפורמיות (שיתוף פעולה וקבלה של המצב).</p> <p>אילו התנהגויות כדאי לאמץ כדי למנוע כניסה כזו למצבי סיכון?</p> <p>מצד מקורות הסמכות –</p> <p>על המחנך להכיר קודם כל בכוחו, המודע ושאינו מודע, כלפי הנסמכים עליו.</p> <p>המחנך חייב להיות קשוב לשינויים בנתונים ולרחשי השטח. למחנך יש אחריות גם על תחושותיהם של חניכיו ואינו יכול לזלזל בעמדותיהם.</p> <p>לצד הביטחון שצריך להיות למחנך בדרכו, הוא חייב מידה של צניעות וענווה כדי לבחון את הדרך הזו כשהנתונים משתנים.</p> <p>מצד הנסמכים –</p> <p>יש לבחון ולשאול שאלות. להטיל ספק במקור הסמכות לצד האמון שניתן בו.</p>	5 דק'

	<p>להיות קשובים לתחושות האיטיות ולהתעקש על הבעת העמדה האיטית ועל הדרישה לצדק.</p> <p>מצד הגורמים המעורבים הנוספים – לא לפחד להתערב. לשאל שאלות ולדרוש תשובות מניחות את הדעת. לא להיכנע ללחץ חברתי שאומר לשתוק.</p>	
--	---	--